

ליקוטים בגודל המצווה לבער ולאבד טומאת תקרובת ע"ז,

וחומר איסור הנאה מתקרובת ע"ז,

וכן חומר איסור שהיית תקרובת ע"ז בבית.

חומר איסור עבודה זרה

המצווה החמורה ביותר מכל מצוות האמורות בתורה הינו אסור עבודה זרה. חז"ל אמרו בכמה מקומות (נדרים כה., קידושין מ., שבועות כט., חולין ה., ספרי במדבר טו כב):

"תניא: חמורה עבודה זרה, שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה"

היינו מי שכופר בעבודה זרה נחשב כאילו מודה בכל התורה. כמו כן מצינו שכל העובד ע"ז נחשב כאילו עבר על כל התורה.

כדאיתא במסכת הוריות (ח.):

"וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה, איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצוות? הוי אומר: זו עבודה זרה" עכ"ל.

זאת אומרת מי שעובד ע"ז נחשב כאילו הוא לא עשה כל המצוות.

וכמו כן למדו דבר זה מעוד מקראות:

כתיב (שמות כג, יג): **וְכָפַל אֲשֶׁר אֶמְרָתִי אֲלֵיכֶם תִּשְׁמְרוּ וְשֵׁם אֱלֹהִים אֲזוּרִים לֹא תִזְכְּרוּ לֹא יִשְׁמַע עַל-פִּיךָ:**

ופירוש רש"י שם: "דבר אחר ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו ללמדך ששקולה עבודה זרה כנגד כל המצוות כולן, והנזהרה בה כשומר את כולן" עכ"ל.²

~ הערות ~

ואף שלדעת הרמב"ן (השגות לסה"מ ל"ת קצד, וכן בפירושו לשמות לד טו) תקרובת ע"ז נלמד מהפסוק (שמות לד טו): "פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם ושבו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחיו", וכתב הרמב"ן (שם) "ואני אומר על דעת רבותינו שזו אזהרה באוכל תקרובת ע"ז, שהם אמרו שאסור הוא מן התורה" עכ"ל, ומשמע לכאורה שתקרובת ע"ז לא נאסר אלא מהפסוק הזה. מכל מקום בפירושו לדברים (ז כו) כתב "והזהיר עוד ולא תביא תעובה אל ביתך והיית חרם כמוהו לאסור בהנאה כל עניני ע"ז היא ומשמשיה ותקרובת שלה והנויין" עכ"ל. וצריך לומר על אף שאין עיקר האיסור של תקרובת נלמד מהפסוק הזה, ולכן הנהגה מתקרובת ע"ז אינו לוקה משום "לא ידבק" ולא תביא תעובה", מכל מקום תקרובת ע"ז נכלל בגדר חפצה של תעובה, ונכלל בכל הדינים הללו, ודו"ק היטב, ובוה יצאנו שגם לדעת הרמב"ן עוברים בלא תביא אם מכניסים תקרובת ע"ז, כיון שהוא נכלל בפסוק זה. וע"ע בכל זה בספר דינא דחיי (לבעל כנסת הגדולה, ל"ת מה), ובספר.

2 ונראה שיש ב' דרשות שונות. יש הדרשה מ"ולא תעשו את כל מצות האלה" שממנו נלמד שמי שעבד ע"ז נחשב שביטל כל המצוות, ויש מה שכתוב כאן מהנזהר מע"ז כאילו שומר כל המצוות. וזה שני חלקי הדרשה "הכופר בה כאילו מודה בכל התורה כולה" נלמד מכאן שכתוב שאי עשיית ע"ז הוי כשמירת כל המצוות. והדרשה שהעובד ע"ז נחשב שעבר על כל התורה נלמד מהפסוק שמבואר ששייך לומר "ולא תעשו את כל מצוות האלה" על ע"ז, ודו"ק.

איסור הנאה מתקרובת ע"ז

כבר נתברר בבירור גמור שכל הפאות הנכריות שנעשים משער טבעי, הם אסורים באיסור תקרובת עבודה זרה (עי' בקוני' פאת קדמה, וכן עי' הספר החשוב "הישכם אוהבים את ה'" שפירש הכל כשמלה). ובשורה טובה שמענו שהרבה מבני ישראל אכן התחילו לדקדק בדבר, וביערו הרע מקרב העם, וקדשו שם שמים בפרהסיא, אשרי חלקם.

ובאתי בשורות אלו לחזק את ידם, ולהוכיח את חומר האיסור, וגודל המצווה של איבוד תקרובת ע"ז, וכמו כן לעודד אלו שעוד לא עשו מעשה הביעור, ושהוי מצווה לא משיגין.

כתב הרמב"ם (פרק ז' מהלכות ע"ז הלכה ב'): "עבודה זרה ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תעובה אל ביתך, וכל הנהגה באחד מכל אלו לוקה שתים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם" עכ"ל.

ובאמת כבר מפורש במדרש שבתקרבנות ע"ז עוברים על שני איסורים הללו.¹ הרי שהנאה מתקרובת עבודה זרה כרוך בשני איסורי דאורייתא.

~ הערות ~

1. שמות רבה פרשה בא פרשה טז:

"לא זה בלבד אסור אלא כל דבר שהוא של עבודה זרה אסור להתרפאות בו, שאם יאמרו לו לאדם טול ממה שמקטירין לעבודה זרה או טול מן האשרה ועשה מהן קמיע והתרפא אל תטול, שכן כתיב (דברים יג) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם זו עבודה זרה, ואומר (דברים ז) ולא תביא תעובה אל ביתך והיית חרם כמוהו" עכ"ל.

ובאמת יש להוכיח מחז"ל שעוברים בשני לאווים הללו בתקרבנות.

על הלאו של לא ידבר בידך מאומה מן החרם, מפורש בירושלמי (ע"ז פרק ה' הל' יב, מובא גם בתוס' זבחים עב. ד"ה אלא, ובר"ש ערלה ג ז) שהטעם שאמרו במשנה שיון נסך ועורות לבובין אוסרין בכל שהוא, "וין נסך וע"ז ועורות לבובין על שם 'ולא ידבק בידך מאומה מן החרם', והכוונה ש"מאומה" מבואר אפילו כל שהוא (כיוצא בו מפורש במשנה שבת צ., אבל שם מיירי במשמשי, ואילו כאן מפורש גם בתקרבנות). הרי מפורש שתקרובת ע"ז ויון נסך (שהוא גם תקרובת ע"ז) נכלל בפסוק זה.

ועל "ולא תביא תעובה אל ביתך והיית חרם כמוהו", הנה מ'והיית חרם כמוהו' למדו חז"ל (קידושין נח). "כל שאתה מהייה הימנה הרי הוא כמוהו", כלומר שהוא תופסת את דמיו. וגם שביעית דרשו שם מדכתיב (ויקרא כה יב) "ויבל היא קודש תהיה לכם מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת דמיה". ובהמשך איתא שביעית וע"ז הוי שני כתובים הבאין כאחד, ממילא לומדים מזה ששאר איסורי הנאה אינם תופסים את דמיו.

ואעפ"כ בע"ז (סב.) מפרש הגמ' שהסיבה שהעושה שכר בין נסך שכרו אסור משום "... הואיל ותופס את דמיו כעבודה זרה" ע"כ. הרי שגם יין נסך תופס את דמיו (ואי אפשר לומר שהוא רק מדרבנן דאם כן למה הגמ' מקשה על זה מערלה ושביעית, ודו"ק, וע"ע חידושי ח"ת שם וצע"ג). ועל כרחך שגם יין נסך ותקרובת ע"ז נכללים בפסוק של "ולא תביא תעובה אל ביתך והיית חרם כמוהו".

ליקוט בענין חומרת איסור תקרובת ע"ז

ועוד כתב (מו"נ א, לו, והובא דבריו ברמב"ן עה"ת שמות כ, ג):
"דע שאתה כשתסתכל בכל התורה ובכל ספרי הנביאים, לא
תמצא לשון חרון אף, ולא לשון כעס, ולא לשון קנאה, אלא בע"ז
לבד, ולא תמצא שיקרא אויב ה', או צר, או שונא, אלא עע"ז
לבד" עכ"ל.

האם החומרה הזאת היא דווקא בעבודת ע"ז,

או בשאר איסורי ע"ז ג"כ.

עד כאן ביררו קצת מחומר עבודת עבודה זרה. ויש לברר אם
חומר זה גם נאמר על שאר סניפי ע"ז שאינם עבודה לע"ז. ויש
להביא כמה ראיות שגם הם נכללים באותו החומר:

א. רש"י (הובא למעלה) כתב ששקולה ע"ז כנגד כל המצוות
נלמד מהפסוק של "ושם אלהים אחרים לא תזכירו, לא ישמע
על פיך" ואיסור המוזכר כאן אינו איסור עבודת ע"ז, אלא הוא
האיסור להזכיר שם הע"ז שלא בדרך עבודה, כמו לומר שמור לי
בצד ע"ז פלונית, וכן לא ישמע על פיך הוא האיסור לגרום לגוי
להזכיר שם אלהיו. והרי איסורים אלו, שאינם עבודת ע"ז, עליהם
כתב רש"י שהם שקולים כנגד כל המצוות, ופשוט שהוא הדין
שאר מצוות שקשורים לעבודה זרה.

ב. בפרשת נביא שקר כתוב (דברים יג, ב-ו):

"כי יקום בקרבך נביא או זולם וזלום ונתן אליך אות או מופת: ובא
האות והמופת אשר דבר אליך לאמר זלכה אזורי אלהים אזורים
אשר לא ידעתם ונעבדם: לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או
אל זולם הזולם ההוא, כי מנסה יקוק אלקיכם אתכם לדעת
הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם:
אזורי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת מצותיו תשמרו ובקלו
תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו: והנביא ההוא או זולם הזולם
ההוא יומת כי דבר סרה על יהוה אלהיכם המוציא אתכם מארץ
מצרים והפך מבית עבדים להריוז מן הדרך אשר צרך יהוה
אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך:

ובסנהדרין (צ). יש מחלוקת בהבנת כל הפרשה הזו, האם הנביא
שקר בא לעקור אחד מכל המצוות, או שמא דווקא באיסורי ע"ז
נאמר. הגמ' מביא שלדעת רב חסדא כל הפרשה מיירי דווקא
בע"ז, והקשה עליו רב המנוא: "ללכת - זו מצות עשה, בה - זו
מצות לא תעשה. ואי סלקא דעתך בעבודה זרה, עשה בעבודה
זרה היכי משכחת לה?" כלומר מבואר מהפסוקים שדין נביא
שקר גם נאמר על שבא לבטל מצוות עשה בלבד, ואם זה רק
בע"ז, איזה עשה יש בה.

ותירץ הגמ': "תרגמה רב חסדא: ונתצתם" עכ"ל, כלומר מה
שכתוב בתורה (דברים פרק יב ג): "וְנִתְּצֶתֶם אֶת-מִזְבְּוֹתֵיכֶם
וְשִׁבְרֶתֶם אֶת-מַצֵּבֹתֵיכֶם וְאִשְׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וְפִסְלֵי אֱלֹהֵיהֶם
תִּגְדְּעוּן וְאִבְדֶּתֶם אֶת-שִׁמְיֹם מִן-הַמָּקוֹם הַהוּא". כלומר שייך פרשת
נביא שקר על מי שרק בא לבטל מצוות ביעור ע"ז.

וכן הרחיב הרמב"ם בחומר האיסור (הל' ע"ז ב, ד), וזה לשונו:

"מצות עבודה זרה כנגד המצוות כולן היא, שנאמר: "וכי תשגו
ולא תעשו את כל המצוות" וגו' ומפי השמועה למדו שבעבודה
זרה הכתוב מדבר, הא למדת שכל המודה בעבודה זרה כופר בכל
התורה כולה ובכל הנביאים ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם
ועד סוף העולם שנאמר: "מן היום אשר צוה ה' והלאה
לדורותיכם", וכל הכופר בעבודת כוכבים מודה בכל התורה כולה
ובכל הנביאים ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם
והוא עיקר כל המצוות כולן".

מצינו גם חומר בע"ז יותר משאר המצוות, כמו לענין אם אחד
רק חושב שהוא יעבוד ע"ז, הקב"ה מענש אותו על המחשבה
בלבד, כדאיתא בקידושין (מ):

"מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, שנאמר:
און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה'... ואלא הא דכתיב: למען
תפוש את [בית] ישראל בלבם! אמר רב אחא בר יעקב: ההוא
בעבודת זרה הוא דכתיב, דאמר מר: חמורה עבודת זרה, שכל
הכופר בה כמודה בכל התורה כולה." עכ"ל³.

וכתב הרמב"ם (מורה הנבוכים ג, לז) לברר טעם כל האיסורים
(כישוף, גילוח, כלאים, וערלה) שנכלל משום ששרשם בע"ז:
"שמע דברי, אחרי שכונת התורה כולה וקטבה אשר עלי תסוב
הוא הסרת ע"ז ומחות זכרה... וכונת התורה כולה הפך האמונה
ההיא כמו שהתבאר מכל דברי התורה, לזאת היא הסבה בעצמה
באסור הנאת צפוי נעבד ותקרובת עבודה זרה וכליה" עכ"ל⁴.

~ הערות ~

3. (יש שני דרכים בראשונים על מימרא זו, או שהמחשבה לעבוד ע"ז מספיק
לחיבו, וכמו שהורגין מסית ומדיח כשרק אומרים נלך וכו', או שכל האיסור הוא
אמונה בלב, וכמו שכתב המאירי (קידושין לט):

"ויש דברים שהמחשבה מעשה גמור והוא כל הדברים התלויים בייחוד ובשאר עניני
האמונה שהרי עיקר דברים אלו במחשבה הם והוא שנאמר בע"ז למען תפוש את
בני ישראל בלבם ומי שבא דבר עבירה לידו וכשב ביצרו והצילו עצמו ממנה הרי הוא
כעושה מצוה"

וכעין זה במהר"ל (חידושי אגדות שם:

ודלמא מהרהר בע"ז. כי הע"ז במחשבה, וטעמא דמלתא, כי הוא יתברך הכל וגם
המחשבה ברשותו של הקדוש ברוך הוא, וכאשר הוא מחשב על הע"ז הרי הוא יוצא
מרשות הקדוש ברוך הוא ולפיכך חייב על המחשבה, כי השכל יש לו קישור בו
יתברך ואם השכל הוא יוצא מן רשות הקדוש ברוך הוא להיות דבק בע"ז הרי הוא
עובד ע"ז.

4. וזה לשונו במילואו: "ואמנם אסור ההנאה בעבודה זרה מבואר מאד, שפעמים
יקחה לשבור אותה וישאירה ותהיה לו למוקש, אפילו אם שברה ויצקה או מכרה
לעכו"ם נאסרה דמיה בהנאה, וסבתו כי הרבה פעמים יחשבו המון הענינים
המקריים סבות עצמיות, כמו שנמצא רוב בני אדם אומרים שאחר ששכן פלוני בזה
הבית או קנה זאת הבהמה או זה הכלי העשיר והוסיף ממונו וכי היו מבורכים לו, וכן
היה אפשר שיקרה לאיש אחד שתצליח סחורתו וירבה ממונו מן הדמים ההם
ויחשבהו לסבה, ושברכת דמי הצורה היא הנמכרת גרמה לו זה ויאמין בה, מה
שכונת התורה כולה הפך האמונה ההיא כמו שהתבאר מכל דברי התורה, לזאת היא
הסבה בעצמה באסור הנאת צפוי נעבד ותקרובת עבודה זרה וכליה, מפני שננצל מן
המחשבה ההיא, כי היתה אמונתם בהם בזמנים ההם גדולה מאד עד שהיו חושבים
שיחיו וימיתו ושכל טוב ורע מאתם רוצה לומר הכוכבים, ומפני זה עשתה התורה
חוקים להסיר הדעת ההוא, בבירית, ועדים, ושבעות תמורות, ובאלות הנזכרות,
והזהיר להשמר לקחת דבר ממנה וליהנות בה, והודיענו השם יתעלה שאם יתערב
מדמיה שום דבר עם ממון אדם, יאבד הדבר ההוא כל הממון ההוא ויכלהו, והוא
אמרו ולא תביא תועבה אל ביתך וגו', כל שכן שאין להאמין שיש בה ברכה.
וכשתענין בכל המצוות שבאו בעבודה זרה אחת אחת תמצא סבתם מבוארת, והוא
להסיר הדעות הרעות ולהתרחק מהם עד הקצה האחרון, וממה שנתעורר עליו הוא
שנותני הדעות השקריות שאין עקר להם ולא הועיל בהם"

ליקוט בענין חומרת איסור תקרובת ע"ז

בכל חשש עבודה זרה מקילין לו ימיו, וכל המחמיר מאריכין לו ימיו ושנותיו" עכ"ל⁶.

ה. וכן כתב האור החיים הקדוש שהנמנה מלאבד ע"ז נחשב כאילו עובד ע"ז, וזה לשונו (שמות כג, כד):

"והג' להיות שרצה לצוות על הריסתם ושבנום לזה קדם לומר לא תשתחוה וגו' לומר שאם לא הרס ולא שיבר הנה הוא כעובד עבודה זרה כי ה' תופס על המחשבה בעבודה זרה וצריכין היכר לשלילת מחשבת עבודה זרה מלבם ואין היכר אלא בשבר מצבותיהם ואם לא יעשו כן הרי הם כעובדי עבודה זרה וזה לך האות, ולזה הוצרך לומר לא תשתחוה ולא תעבדם וגו' כי הרס לומר שבהעדר הרס הנה הוא עובר על לא תעבדם. ותמצא שהקפיד ה' על ישראל שלא עשו כן בכניסתם לארץ" עכ"ל.

היוצא מכל זה, שהחומר הנפלא שיש לאיסור ע"ז, נאמר לא רק על עבודת ע"ז עצמה, אלא גם נאמר על שאר איסורים הקשורים, כגון איבוד ע"ז, וכ"ש הנאה מתקרובת ע"ז.

הברכות למאבד תקרובת ע"ז

במצוות איבוד ע"ז מצינו שיש פסוקים מפורשים בתורה על הברכות שהקב"ה בכבודו ובעצמו הבטיח. והיינו בני חיי ומזוני.

כתוב בתורה (שמות כג, כג-כו):

כִּי יִלֶךְ מִלְאֲכֵי לְפָנֶיךָ וְהִבְיָאָךְ אֶל הָאָמִרִי וְהִזְזִיתִי וְהִפְרִיזִי וְהִכְנִיעִנִי הַזֹּנוֹי וְהִיבֹסִי וְהִכְזֹדְדִיתִי: לֹא תִשְׁתַּזְוֶה לְאֱלֹהֵיהֶם וְלֹא תַעֲבֹדֵם וְלֹא תַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשֵׂיהֶם כִּי הָרַס תְּהַרְסֵם וְשִׁבַר תִּשְׁבַר מִצִּבְתֵיהֶם: וְעִבְדֵתֶם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָבֵרְךָ אֶת לִזְמוֹךְ וְאֶת מִימֶיךָ וְהִסְרִיתִי מִיְּדֵיךָ מִקֶּרְבְּךָ: לֹא תִהְיֶה מִשְׁפָּלָה וְעִקְרָה בְּאַרְצְךָ אֶת מִסְפַר יְמֶיךָ אֲמַלֵּא:

פשוטו של מקרא מבואר שאם תשבר ותאבד את העבודה זרה, נזכה לברכת השי"ת, ברכה בלחם ובמים (פרנסה), והקב"ה יסיר כל חולה, לא יהיו עקרות, ונזכה לאריכות ימים. וזה פסוק מפורש שהקב"ה בעצמו מבטיח כן, וזה הרבה הרבה יותר חזק מכל מיני סגולות מכל מיני מקורות שהציבור מדקדקים עליהם, ולפעמים מוציאים סכום גדול לעשותם.

וכן למדו המפרשים שם:

אור החיים שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק כה

ועבדתם את ה'... נמשך עם מה שלמעלה כי כשישבר כח העבודה זרה ויהרוס מבצריה בזה עובד את ה' וישפיע לו טובה ויברך לחמו.

6. שוב העירוני בקונטרס בחצר הלוי, מנכד מון בעל השבט הלוי זצוק"ל כתב בעמ' קפ"ח וז"ל "ומוח"ז אמר לי שהראו לו בימים אלו בספר שו"ת מן השמים (סי' כח) שכתב להחמיר במה שיש בו חשש ע"ז וכו' ומאד נהנה שזכה לכוון לדבריו בהוראתו.

היוצא מזה: לפי רב חסדא, כל פרשת נביא שקר נאמר גם על מי שבא לבטל מצוות איבוד ע"ז. ולכן אם בא אחד ונותן אות או מופת, ואומר שמכאן והלאה אסור לאבד ולשבר ע"ז, עליו נאמר כל הפרשה הזו, כלומר, מי שאומר לאחרים שלא לבער ע"ז, על זה נאמר: "דבר סרה על יהוה אלהיכם המוציא אצכם מארץ מצרים גו' " עכ"ל⁵.

ג. ידוע דברי הגמ' (סנהדרין עד.). "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק, נימנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד: כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג - יעבור ואל יהרג, חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים" ובהמשך הגמ' שם, הגמ' לומד את זה מהפסוק "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", ופי' רש"י שם: "ואהבת את ה'. שמשמע שלא תמרינו בע"ז" עכ"ל.

ועי' בחידושי הר"ן שם "לפי שאלו העבירות הם חמורות מכולן אמרו חכמים יהרג ואל יעבור. עבודה זרה טעמו מבואר שלא יכפור בהקב"ה" עכ"ל. וכעין זה כתב החזו"א (בגליון להגר"ח הלוי יסודי התורה ה, א), שיסוד הדין של יהרג ואל יעבור הוא משום שהפגם של העבירה חמור יותר מאיבוד הנפש.

ובשו"ע (יו"ד סי' קנ"ז סעי' א' ברמ"א) איתא: "כל העבירות שבתורה חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצנעה יעבור ואל יהרג... ובעבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים אפילו בצנעה ושלא בשעת הגזרה, ואפילו אין הגוי מכוין אלא להנאתו, יהרג ואל יעבור. הגה... וכל איסור עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכת דמים אף על פי שאין בו מיתה, רק לאו בעלמא, צריך ליהרג ולא לעבור" עכ"ל. (ועי' בביאור הגר"א שם אות יז, ועי' סי' קנה ב, ובגר"א שם).

הרי שפסק הרמ"א, שכל לאוין של ע"ז, כולל הלאו של לא ידבק בידך (כמבואר מעצי עשירה), הוא יהרג ואל יעבור. ואם כן, נמצא שהסיבה שעבירות אלו הם יהרג ואל יעבור הוא משום שהחומר שלהם חלוק משאר העבירות, וחומר זה אינו דווקא בע"ז, אלא נאמר גם בלאוין של ע"ז. ולכן ציווי התורה "ואהבת את ה' אלוקיך" מחייב שלא תמרינו בע"ז, והיינו שחייבים למסור נפשינו בכדי שלא לעבור על איסור תקרובת עבודה זרה מטעם מצוות אהבת ה'.

ד. וכן מצינו מפורש דברי רבותינו ז"ל, שהחומר של שאר איסורי ע"ז, נחשב כע"ז עצמה.

בשו"ת מן השמים (סימן כח) על נידון שהוא מחלוקת הפוסקים בענין הקפת הראש (שהוא מאיסורים שקשורים לע"ז, כמו שכתב הרמב"ם פי"א מהל' ע"ז) כתב בזה הלשון: "וכל המיקל

5 ולצערינו שמענו על הרבה מקרים שהיו אלו שהתנגדו בכל כוחם למעמד קידוש ה' של שריפת תקרובת ע"ז בטענות משונות ביותר. וכמו שביררנו זה עון חמור מאוד, שהתורה כתב על מי שהוכיח כן באות ומופת, שהוא מדיח מן הדרך של ה' אלקינו.

ליקוט בענין חומרת איסור תקרובת ע"ז

בתפלה ובתחנונים, אמרו לו רועה נאמן כבר כתבו אגרות של כליה על צאנך וכבר היא חתומה, מיד א"ל משה לאבות העולם אם בטיט היא חתומה רחמים נשמעים, ואם בדם היא חתומה מה שהיה יהיה" עכ"ל המדרש.

האלשי"ך ז"ל לומד בפירושו לאסתר (ד, א) שכל הענין הולך על העוון הגדול שנהנו מסעודתו של אחשוורוש, ומשה רבינו רצה לדעת אם נהנו מטיט כלומר המאכל, אז יש תקווה בתפילה. אבל אם נהנו בדם, היינו יין, כי היין בסעודת אחשוורוש היה יין שניסכו לע"ז, אז אין תפילתנו נשמעת. וזה לשונו (תוך דבריו, את הכל א"א להעתיק מחמת רוב האריכות):

"...כנזכר לעיל על והשתיה כדת אין אונס כי למה שכל ישעו וכל חפץ המלך היה להכשיל את ישראל, על כן ביין צוה שאין אונס למען תפוס אותם לחטוא ברצון, מה שאין כן בפת בגו, והנה השתיה היתה קשה מהאכילה כי היה יין נסיכם והתורה השוותה לתקרובת עבודה זרה (עבודה זרה כט ב) כמה דאת אמר אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם (דברים לב לח)... וזה שאל אם בטיט היא חתומה וכו', לומר הן אמת שנתחייבו על שנהנו מסעודתו אך בטיט היא חתומה שהוא על סעודה בלבד כמשמעות הלשון, או בדם היא חתומה שרבים שתו מיין נסיכם שהוא סרך עבודה זרה ואמרת לשון הנאת סעודה על כי הנאה היא הכוללת הכל לגמרי, ואם כך הוא, אין תפילתנו נשמעת, והשיב שהיה בטיט כי רובם לא חטאו רק בדבר הנאת הסעודה" עכ"ל.

ומבואר מדבריו שאלמלא שחטאו ישראל בהנאה מתקרובת ע"ז לא נשתייר משוניהם של ישראל שריד ופליט ר"ל.

המבער ע"ז - תפילתו מתקבלת

איתא במדרש אגדה (בובר) שמות כג סימן כד:

"לא תשתחוה לאלהיהם. חזר להזהירם שלא ימשך אחריהם ולא ידבק בידו דבר מע"ז: כי הרס תהרסם. שתבטל ע"ז מארץ ישראל. ואחר שתבטל ע"ז אזי תהיה שלם, ואז יקובל תפלתך, ועל זה נסמך עליו ועבדתם את ה', שכל מי שיהרוס ע"ז כאלו עבד את ה': ד"א ועבדתם זו תפלה, כמו שנאמר עבדו את ה' ביראה" עכ"ל.

ומפורש שמי שמבטל ע"ז תפילתו נתקבל ונחשב עבד ה'.

ואומרו ואת מימך פירוש להיות שמהמים יולד הכחישות ותולדות החולאים וליחות הרעות לזה הבטיח שיברך מימיו שיצמחו צמח האדם בתכלית הבריאות כידוע למשכילים בהבחנת המימות כי אחרי מים חיים ישוטט האדם לשכון שם והבטחה גדולה הבטיח הבורא ברוך הוא בזה, ולזה סמך לברכת המים ולא תהיה משכלה וגו', וצא ולמד מה שדרשו ז"ל (ברכות נ"ט ב) במי פרת:

והסירותי וגו'. רשם ה' הבחנת הברכה בשלשה דברים, הא' שיהיה האדם בריא להתעדרן בטוב ה'. והוא אומרו והסירותי וגו' שזולת זה כל אוכל תתעב נפשם, ב' ירבה לו בנים, והוא אומרו לא תהיה משכלה וגו', ג' שישלים ימיו אורך ימים ושנות חיים, והוא אומרו את מספר ימך וגו'. גם בזה הראה ה' הפלגת הברכה כי זולת ג' דברים אלו אין היכר לברכה. שאם היו האוכלים מועטים ומשוללי הבריאות ושנים מועטות כל שהוא שיתן ה' יספיק לספוק צרכם ונמצא בירך לחמו ומימיו ואין בהבטחה זו דבר גדול אלא באמצעות ג' דברים אלו:

עד כאן לשון האור החיים הקדוש.

וכע"ז כתב הרמב"ן שם ז"ל:

רמב"ן שמות פרשת משפטים פרק כג פסוק כה

"ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך וגו' - כוונת הכתוב הזה בעבור שרוב עובדי ע"ז יכירו וידעו כי השם הנכבד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים, ואין כונתם בע"ז, רק יחשבו כי בעבודת ההם תהיה להם הצלחה. כגון שיעבדו השמש בעבור שמצאו לו ממשלת בתבואות, והירח במעינות ובכל התהומות, וכן כיוצא בהם בכל צבא השמים. וכ"ש שיחשבו כי תהיה להם תוספת טובה בעבודת המלאכים, בעבור שהם מכבדים משרתי האל הגדול. ועל כן יאמר הכתוב הזה כי בעבודת הקדוש ברוך הוא בלבד תהיה להם הצלחה והשמירה, ועקירת ע"ז לא תזיק אבל תוסיף לכם טובה וברכה, כי הקדוש ברוך הוא יברך לחמך, והוא כלל לכל מאכל אשר יאכל, ויברך מימך שהוא אב לכל משקה אשר ישתה, והברכה היא תוספת בהן, שיהיה מהן לך לרוב מאד" עכ"ל.

אילו נהנו ישראל מתקרובת ע"ז לא היו ניצלים בימי אחשוורוש

ידוע דברי המדרש (אסתר רבה ז יג, ילקוט שמעוני אסתר תתנז) שבזמן שנחתמו גזר דינם של ישראל על ידי גזירת המן, הלך אליהו אצל הנביאים שיבקשו רחמים, ושאלו אותו מפני מה חייבים ישראל כליה וענה אליהו (מכאן והלאה לשון המדרש): "אמר להם (אליהו) מפני שאכלו ושתו ממשנתה אחשוורוש והושלמו ישראל לטבח ולמחות שמש מן העולם, אמר משה לאליהו כלום יש אדם כשר בדור, אמר לו יש אדם אחד בהם ומרדכי שמו, אמר להם הודיעו שיעמוד הוא משם ואנחנו מכאן

ליקוט בענין חומרת איסור תקרובת ע"ז

איבוד תקרובת ע"ז מביא רחמים לעולם.

כתוב בתורה (דברים יג יח-ט): "ולא ידבק בידך מאומה מן הזורם למען ישוב יהודה מוזרון אפו ונתן לך רזומים ורזומך והרבך כאשר נשבע לאבותיך".

ואיתא בספרי (שם פד) "למען ישוב ה' מחרון אפו, כל זמן שעבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם. נסתלקה עבודה זרה, נסתלק חרון" עכ"ל.

וכבר הזכרנו שבהנאה מתקרובת ע"ז עוברים בלאו זה, אם לא מבערים אותו מביאים חרון אף לעולם, ר"ל.

וראו לציין שמכתבו של מרן בעל השבט הלוי צוק"ל, שכתב על הפאה נכריות שעשויים מתקרובת ע"ז: "ומי יודע אם גם זה גרם להרבה מקרים גופניים ונפשיים בבתי ישראל" עכ"ל, ולכאורה מקורו מהפסוק הזה.

מאיך מפורש שאם כן מבערים אותו, הקב"ה מבטיח שהוא יתן לנו רחמים, ויסיר חרון אף מעם ישראל, ויברך אותנו בריבוי, כאשר נשבע לאבותינו.

בית שיש בו תקרובת ע"ז - אין השרת השכינה בבית

איתא במדרש תנחומא בראשית ויצא פרשה י':

"ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך. ילמדנו רבנו, נר שיש עליו צורת עבודה זרה, מהו שידליק ישראל ממנו את הנר. כך שנו רבותינו, נר שיש עליו צורת עבודה זרה, אסור לישראל להדליק בו, לפי שנאמר: וְלֹא תָבִיא תוֹעֵבָה וְגו' (דברים ז, כו), שאין השכינה שורה בבית שיש בו צורת עבודה זרה שנאמר (שמות כ, כא): בְּכֹל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַפִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלָיךָ וּבִרְכִיתִיךָ" עכ"ל.

ומפורש שאם עוברים על לא תביא תועבה אין השכינה שורה בבית ר"ל, וכבר כתבנו שבתקרובת ע"ז עוברים על לא תביא תועבה.

הרוצה לעבוד את ה', יבער גם משמשי ע"ז שמוזתרים

מדינא

כתוב בתורה (בראשית לה, א-ז):

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשֹׁב-שָׁם וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַזֶּרְעָה אֲלֵיךָ בְּבָרְזוֹךְ מִפְּנֵי עֵשָׂו אֹזִיךְ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֶל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַזֶּכֶר אֲשֶׁר בְּתֻכְכֶם וְהִטְהַרוּ וְהִזְלִיפוּ שְׂמֹלְתֵיכֶם: וַנְּקַוְמָה וְנַעֲלָה בֵּית-אֵל וְאֶעֱשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי בְּיוֹם צָרָתִי וַיְהִי עִמָּדִי בְּהַרְךָ אֲשֶׁר הִלְכִיתִי:

וַיְהִי אֶל-יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֱלֹהֵי הַזֶּכֶר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵיהֶם וַיִּטְמֹן אֹתָם יַעֲקֹב תּוֹזֹת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עִם-שָׂכָם: וַיִּסְעוּ וַיְהִי וַיִּזְזֹת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אֹחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב: וַיָּבֵא יַעֲקֹב לִוְנָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן הוּא בֵּית-אֵל הוּא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-עִמּוֹ: וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נָגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבָרְזוֹ מִפְּנֵי אֹזִיז:

יש ללמוד כמה דברים מזה. הקב"ה ציווה יעקב ללכת ולעשות מזבח, ולפני שהלך אמר לבני ביתו להסיר את הע"ז שיש ביניהם, ואז הלכו לעשות המזבח, והגוים היו מפחדים מהם, ולא נגעו בהם.

המפרשים מסבירים שחלילה שבני יעקב אכן עבדו לע"ז, והכוונה להשלל שלקחו משכמם.

הרד"ק לומד שלא היו מצווים שלא להנות מתשמישי עבודה זרה, אעפ"כ יעקב אבינו ציווה להם לבטלו. וזה לשונו:

"הסירו את אלהי הנכר - בכסף וזהב שלקחו היו צורות נעשות לשם ע"ז כנזמים וטבעות, ואף על פי שהם לא לקחום לעבדם אלא להתיכם וליהנות בכסף וזהב הנתכים, אעפ"כ לא רצה יעקב אבינו שיהנו בשום דבר שהיה ע"ז וכל זה להרחיק הע"ז מהם וכן כתב משה רבינו בתורתו אחרי כן ואמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם, ולא ידבק בידך מאומה מן החרם:" עכ"ל.

מאיך הרמב"ן כתב:

"ויטמון אותם יעקב - עבודה זרה ומשמשיה אינן מן הנקברים, אבל צריך שיהא מפרר וזורה לרוח או מטיל לים (ע"ז מג ב). והנראה אלי כי בני יעקב לא לקחו עבודה זרה ומשמשיה משכמם עד שנתבטלה והותרה להם, שהעכו"ם מבטל עבודה זרה בעל כרחו (שם מג א), והנה היא מותרת להם. אבל יעקב צוה להסיר אותה לטהרת הקדש שיהיו ראויים לעבוד את השם ולהקריב לפניו קרבן, כאשר צוה להם בטבילה וחלוף הבגדים, והיה די להם בקבורה, ולכן טמן אותם תחת האלה במקום שלא יעבד בו ולא יזרע" עכ"ל.

נמצא שלפי הרמב"ן באמת מדינא היה זה כבר בטל, ואעפ"כ כדי להיות ראוי לעבוד את ה' ולהקריב קרבן יש לבטלו⁷.

ובעוד מפרשים (עי' ספורנו, רבינו בחיי, ועי' באור החיים באריכות) כתבו שבני יעקב כבר זכו בע"ז לפני הביטול, ולכן דינם כע"ז של ישראל שאין לה ביטול, ולכן ציווה יעקב להסיר אותם.

ומכל מקום ניתן לומר ממשוטו של מקרא שרק עם סילוק אלהי הנכר בקרבם זכו לחתת אלוקים, שהגוים פחדו מהם, כי באיבוד ע"ז זוכים להשרת השכינה.

~ הערות ~

7. אולי יש להסביר המחלוקת הרד"ק והרמב"ן על הצד שבני יעקב דינם כבני נח, האם בן נח מצווה שלא להנות מתקרובת ע"ז. הר"ן נקט שזה חידוש של תורתנו, וכמו שכתב שגם משה ציווה על זה, מאיך הרמב"ן נקט שבני יעקב ביטלו אותו כבר, ולא עבר על ההלכה של הנאה, יש לומר משום שס"ל שבלי ביטול גם לבני נח נאסר. ובה הרמב"ן הוא לשיטתו (ע"ז נט): שכתב שגם גוי מצווה באיסור הנאה של תקרובת ע"ז.

ליקוט בענין חומרת איסור תקרובת ע"ז

מסקנא

ביררנו מהרבה מקורות שהדבר מפורש בתורה שהעוון להנות מתקרובת עבודה זרה הוא עוון חמור ביותר, ובוודאי כפי החומר כן חייבים להרחיק ממנו. מאידך, מצוות איבוד תקרובת ע"ז הוא מצווה חשובה ביותר, וגורם לכל הברכות והישועות כמפורש בתורה.

על כן עם ישראל!

לך חזק וקני במצווה נדירה זו שנפל בגורלינו, ונקיים ביחד בשמחה מצוות איבוד וביעור תקרובת ע"ז ברוב עם,⁸ ונזכה לכל ההבטחות שהבטיח לנו הקב"ה במצווה זו, אכ"ר.

להערות, או להשגת חומר בנושא של תקרובת ע"ז המצויה בפאות, נא לפנות למייל yesdov@gmail.com

~ הערות ~

8. ועל אף שכל מצווה שייך לקיימו בצנעה, דווקא במצות "ובערת הרע מקרבך" מצינו בזקן ממרא שממתנינים עד הרגל כדכתיב (דברים יז יג) "וכל ישראל ישמעו ויראו ולא יזידון עוד", וענין זה שייך כאן. (מכל מקום יש לעשות שאלת חכם אם מותר להשהות התקרובת ע"ז מ לבערו ברוב עם, או שמא יש בזה איסור רוצה בקיומו, ואכמ"ל).

כמו כן המבער תקרובת ע"ז ברוב עם, חוץ ממה שהוא מקדש שם שמים בפרהסיא, יש עוד ענין שזה יגרום לאחרים ללמוד ממעשיו, ויהיה חלק עם מזכה הרבים.

ועל הבושה שיש למקצת אנשים בענין זה, הנה בסימן א' סעיף א' כתב הרמ"א: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת", וע"ע פרמ"ג (סי' א' בא"א ב', ומובא בביאור הלכה שם) שכתב שאם ילמדו ממעשיו יש ענין גדול לעשותו בפרהסיא, וזה ודאי שייך לכאן, שכשירבה המספר של בני תורה שמבערים תקרובת ע"ז בפרהסיא, ודאי לא תחשב עוד כדבר מוזר, והרבה בעו"ר נמנעים מלעשותו משום הנ"ל. וע"ע מש"כ רבינו יונה ביסוד התשובה, וז"ל: "ואל ילך אדם במצות הבורא כאדם העושה במקרה פעמים עושה פעמים יניח, אלא כולן יעשה בלב שלום תמיד... ואל יניח המצוה מפני הבושה, כי אוי לה לאותה בושה, אלא יעז פניו ויעשה... ואפילו אם יהיו העולם מתלוצצים עליו מכל מקום יש לו להיות כפתי בעיניו ולא יעבור על מצוה קטנה ממצות הבורא שעל זה נאמר (משלי ה' י"ט) "באהבתה תשגה תמיד" כלומר באהבתה של מצוה תהיה שוגה ופתי להניח כל עסקיך ולדון בה..." ע"כ.

וכ"כ הטור ריש סי' א' באריכות וז"ל: "יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר, וקל כנשר, רץ כצבי, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. פרט ארבעה דברים בעבודת הבורא יתברך, והתחיל בעז כנמר לפי שהוא כלל גדול בעבודת הבורא יתברך לפי שפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה מפני בני אדם שמלעיגים עליו, ועל כן הזהיר שתעז פניך כנגד המלעיגים ואל תמנע מלעשות המצוה. וכן אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם - וכן הוא לענין הבושה, שפעמים אדם מתבייש מפני האדם יותר ממה שיתבייש מפני הבורא יתברך על כן הזהיר שתעז מצחך כנגד המלעיגים ולא תבוש. וכן אמר דוד עליו השלום ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש אף כי היה נרדף ובורח בין האומות היה מחזיק בתורתו ולומד כי היו מלעיגים עליו" עכ"ל.

וע"ע במסילת ישרים סוף פ"ה שהאר"י מאוד בענין זה וסיים שם בזה"ל: "ואם יאירע לו שימצא בחברת מי שילעג עליו, לא ישית לבו אל הלעג ההוא, אדרבא, ילעג על מלעיגיו ויבזם, ויחשוב בדעתו כי לולי היה לו להרויח ממון הרבה, היה מניח מה שהיה צריך לזה מפני חבריו שלא ילעגו?! כל שכן שלא ירצה לאבד נשמתו מפני לעג. ועל דרך זה הזהירו זכרונם לברכה (אבות ה, כ) הוי עז כנמר וכו' לעשות רצון אביך שבשמים, ודוד אמר (תהלים קיט, מז) ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, שאף על פי שרוב המלכים עסקם ודבורם בדברי גדולות והנאות, ודוד שהיה גם כן מלך, לכאורה תהיה לו לחרפה אם בהיותו בחברתם יהיה הוא מדבר בדברי מוסר ותורה, תחת ספרו מן הגדולות ומתענוגות בני אדם כמוהם, הנה לא היה חש לזה כלל, ולא היה לבו נפתה בהבלים האלה אחרי שכבר השיג האמת, אלא מפרש ואומר: ואדברה בעדותיך נגד מלכים ואל אבוש" עכ"ל.

עוד כתב רהמסילת ישרים (פ"ד) בזה"ל: "אך לפחותים מאלה, תהיה ההערה לפי הבחנתם, והוא, לפי ענין הכבוד אשר הם מתאווים לו. וזה כי זה פשוט אצל כל בעל דעת, שאין המדרגות מתחלקות בעולם האמיתי שהוא העולם הבא, אלא לפי המעשים. ושלא יתרום שם אלא מי שהוא רב המעשים מחבירו. ואשר הוא מעט המעשים הוא יהיה השפל. אם כן, איפוא, איך יוכל האדם להעלים עיניו ממעשיו או למעט השתדלותו בזה אם אחר כך ודאי יצר לו בזמן שלא יוכל לתקן את אשר עותו... היוכלו כל כך על נקלה לסבול בעולם הזה החולף, לראות אחד מחבריהם מכובד ומנושא יותר מהם ומושל עליהם וכל שכן אחד מעבדיהם או מן העניים הנבזים ושפלים בעיניהם ולא יצטערו ולא יהיה דמם רותח בקרבם? לא, ודאי. כי הנה עינינו הרואות: כל עמל האדם, להנשא על כל מי שיוכל ולשים מקומו בין הרמים יותר, כי היא קנאת איש מרעהו. ואם יראה חברו מתרומם והוא נשאר שפל, ודאי שמה שיסבול הוא מה שיוכרח לסבול, כי לא יוכל למנוע, ולבבו יתעשת בקרבו. מעתה, אם כך קשה עליהם להיות שפלים מזולתם במעלות המדומות והכוזבות, שאין השפלות בם אלא לפנים, ולא הנשוא אלא שוא ושקר, איך יוכלו לסבול שיראו עצמם שפלים יותר מאותם האנשים עצמם אשר הם עתה שפלים מהם. וזה במקום המעלה האמיתית והיקר הנצחי, שאף על פי שעכשו אין מכירים אותו ואת ערכו, על כן לא יחושו אליו, אבל בזמנו, ודאי שיכירוהו לאמיתו לצערם ולבשתם, ודאי שלא יהיה להם זה אלא צער גדול ונצחי" עכ"ל.